

Certyfikacja, pojęcia i kryteria, co wiedzieć warto

Funkcjonujące w różnych obszarach gospodarki systemy certyfikacji muszą zachowywać pełną zgodność z ustawodawstwem krajowym i unijnym.

Muszą one również zawierać jednakowe wymagania dla podmiotów krajowych i zagranicznych, czyli zapewniać równe szanse, prawa i obowiązki wszystkim certyfikowanym. Są to wymogi nałożone przez Komisję Europejską, wpisujące się w działania prowadzone m.in. przez instytucje zajmujące się certyfikowaniem. Ta zasada przyświecała także twórcom systemu V-Bioss INiG.

Wymóg czy przywilej?

Certyfikat stanowi potwierdzenie posiadania najwyższych kompetencji w danym zakresie. Jest on przyznawany w procesie certyfikacji, prowadzonym przez stronę trzecią, która jest niezależną organizacją, mającą odpowiednie kompetencje i uprawnienia. Firma wraz z certyfikatem zyskuje bardzo wiele, jest obdarzana większym zaufaniem klientów i kontrahentów oraz postrzegana jako wiarygodny partner na krajowym i międzynarodowym rynku.

O certyfikacji biomasy mówi się od wielu lat, przy czym w przypadku biokomponentów i biopaliw ciekłych produkowanych z biomasy jest to wymóg prawny, z kolei w zakresie biomasy na cele energetyczne certyfikacja pozostaje jeszcze dobrowolnym wyborem. W ramach postępowań przetargowych na dostawy biomasy wytwórcy energii podają dodatkowe punktowane kryteria dotyczące posiadania systemu należytej staranności lub certyfikatu, ale wciąż nie są to wymagania prawne.

Różnica pomiędzy certyfikacją biopaliw i biokomponentów oraz biomasy na cele energetyczne w pośredni sposób wynika z zapisów zawartych w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych. Biomasa w tym dokumencie

została wymieniona jako jedno ze źródeł pochodzenia energii odnawialnej, przy czym jedynie w zakresie biopaliw i biopłynów produkowanych z biomasy wprost podano wymagania dotyczące zrównoważonego rozwoju, które znalazły swoje odzwierciedlenie w przepisach krajowych oraz „uznanych systemach certyfikacji”. Zapisy na temat tych wymagań zostały zawarte w artykule 17 (Kryteria zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do biopaliw i biopłynów) oraz artykule 18 (Weryfikacja zgodności biopaliw i biopłynów z kryteriami zrównoważonego rozwoju) dyrektywy.

W zakresie biomasy na cele OZE dyrektywa nakłada obowiązek rozwijania zasobów krajowych biomasy, zaleca promowanie jej dla energetyki (potencjał krajowy oraz import) oraz wdrażanie środków służących zwiększaniu dostępności biomasy. Tak więc brak jednoznacznych zapisów w obszarze kryteriów zrównoważonego rozwoju dla biomasy na cele energetyczne wprowadza „dowolność” w kształtowaniu przepisów krajowych w tym zakresie, co jednocześnie utrudnia standaryzację globalnych systemów certyfikacji biomasy.

Certyfikacja, biopaliwa ciekłe i biokomponenty

Zgodnie z Ustawą z 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych, podmioty uczestniczące w łańcuchu dostaw surowców do produkcji biopaliw i biokomponentów muszą okazać certyfikat, który uzyskują: *w drodze certyfikacji prowadząc działania w zgodzie z uznanym systemem certyfikacji*. Ponadto w ustawie tej oraz w Ustawie z 15 stycznia 2015 r. o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych oraz niektórych innych ustaw zdefiniowano system certyfikacji jako uznany system certyfikacji, co oznacza: *system*

certyfikacji gwarantujący spełnienie kryteriów zrównoważonego rozwoju określonych w art. 28b–28bc, zatwierdzony przez Komisję Europejską w drodze decyzji. Takim uznanym systemem certyfikacji w Polsce jest m.in. KZR INiG opracowany i administrowany przez Instytut Nafty i Gazu w Krakowie.

Wspomniane kryteria zrównoważonego rozwoju zostały zaczerpnięte z przywołanej już dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z 23 kwietnia 2009 r., a są nimi: kryterium ochrony terenów o wysokiej wartości bioróżnorodności, do których zalicza się lasy pierwotne oraz wyznaczone tereny ochrony przyrody i obszary trawiaste, kryterium ochrony terenów zasobnych w duże ilości pierwiastka węgla, np. obszary podmokłe i zalesione, kryterium ochrony torfowisk oraz kryterium zrównoważonej gospodarki rolnej.

Ustawa o biokomponentach i biopaliwach ciekłych wprowadza również drugie określenie certyfikatu, czyli certyfikat jakości. Jest to: *dokument wydany przez akredytowaną jednostkę certyfikującą potwierdzającą, że biokomponenty wprowadzane do obrotu lub wykorzystywane przez producentów paliw ciekłych lub biopaliw ciekłych spełniają wymagania jakościowe określone ustawą*. Oprócz tego w tym zakresie funkcjonują również „poświadczenie” i „świadectwo”.

Rozterki

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych ujmuje biomasę jako jedno ze źródeł pochodzenia energii odnawialnej i definiuje ją jako: *ulegającą biodegradacji część produktów, odpadów lub pozostałości pochodzenia biologicznego z rolnictwa (łącznie z substancjami roślinnymi i zwierzęcymi), leśnictwa i związanych działów przemysłu, w tym rybołówstwa i akwakultury, a także ulegającą biodegradacji część odpadów przemysłowych i miejskich*. W porównaniu do definicji z „polskiej ustawy o OZE” ta wydaje się wyjątkowo jasna.

Zawarta w Ustawie z 20 lutego 2015 r. o OZE definicja biomasy brzmi: *stałe lub ciekłe substancje pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, które ulegają biodegradacji, pochodzące z produktów, odpadów i pozostałości z produkcji rolnej i leśnej oraz*

przemysłu przetwarzającego ich produkty, oraz ziarna zbóż niespełniające wymagań jakościowych dla zbóż w zakupie interwencyjnym określonych w art. 7 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1272/2009 z dnia 11 grudnia 2009 r. ustanawiającego wspólne szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do zakupu i sprzedaży produktów rolnych w ramach interwencji publicznej (Dz. Urz. UE L 349 z 29.12.2009, str. 1, z późn. zm.) i ziarna zbóż, które nie podlegają zakupowi interwencyjnemu, a także ulegająca biodegradacji część odpadów przemysłowych i komunalnych, pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, w tym odpadów z instalacji do przetwarzania odpadów oraz odpadów z uzdatniania wody i oczyszczania ścieków, w szczególności osadów ściekowych, zgodnie z przepisami o odpadach w zakresie kwalifikowania części energii odzyskanej z termicznego przekształcania odpadów.

Pomimo bardzo opisowej i rozbudowanej formy, definicja ta nie zawiera jednak wszystkich wymagań prawnych w zakresie biomasy na cele energetyczne, gdyż w Ustawie z 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o OZE oraz niektórych innych ustaw wprowadzono wymóg dotyczący surowców używanych do produkcji paliw, takich jak drewno energetyczne oraz biomasa lokalna, jak również wymogi jakościowe, mówiące o niedopuszczalnym zanieczyszczeniu biomasy w celu zwiększenia jej wartości opałowej.

Do przywołanych obostrzeń prawnych należy również dodać rozporządzenie Ministra Gospodarki z 18 października 2012 r. (z późn. zm.), zabraniające używania w celach energetycznych drewna pełnowartościowego oraz Informacje Prezesa URE nr 30/2011 z 4 października 2011 r. w sprawie kwalifikacji biomasy na cele energetyczne, nr 13/2013 z 20 maja 2013 r. w sprawie kwalifikacji drewna oraz materiału drzewnego, Informacje dla wytwórców i dostawców paliw – biomasy pochodzenia leśnego do przedsiębiorstw energetycznych z 17 czerwca 2013 r. oraz uzupełniające z 5 września 2013 r., a także pismo prezesa URE z 5 października 2012 r. do prezesów przedsiębiorstw energetycznych w sprawie biomasy z upraw energetycznych. W przygotowaniu był również projekt Rozporządzenia Ministra Gospodarki z 14 lipca 2015 r. w sprawie sposobu weryfikacji biomasy, biopłynów, drewna innego niż pełnowartościowego oraz substratów do produkcji biogazu rolniczego i sposobu dokumentowania ich pochodzenia na potrzeby systemu wsparcia. Dokument ten nie wszedł jednak w życie, w zamian za to rozpoczęto prace nad nowelizacją ustawy o OZE, która to w postaci ustawy o zmianie ustawy o OZE oraz niektórych innych ustaw weszła w życie 1 lipca 2016 r. W trakcie jej zatwierdzania zapowiedziano dalsze jej zmiany w późniejszym terminie. Obecnie branża energetyczna i biomasowa oczekują na rozporządzenia, które mają

uszczegółowić zapisy znowelizowanej ustawy w zakresie drewna energetycznego oraz udokumentowań dla biomasy lokalnej.

Częste zmiany przepisów dotyczących biomasy na cele energetyczne utrudniają działalność zarówno wytwórcom energii, jak i producentom oraz dostawcom biomasy, a operatorów systemów certyfikacyjnych mobilizują do śledzenia zmian i aktualizowania kryteriów w systemach.

Certyfikacja ma pomóc branży biomasowej

Wprowadzony w 2013 r. obowiązek przedkładania przez jednostki wytwórcze udokumentowań poświadczających pochodzenie biomasy na cele energetyczne (Informacja Prezesa URE nr 13/2013 z 20 maja 2013 r. w sprawie kwalifikacji drewna oraz materiału drzewnego, Informacje dla wytwórców i dostawców paliw – biomasy pochodzenia leśnego do przedsiębiorstw energetycznych z 17 czerwca 2013 r. oraz uzupełniające z 5 września 2013 r.) służy potwierdzeniu, że biomasa spalona w instalacji OZE nie powstała z drewna o cechach drewna pełnowartościowego czy z też surowca zanieczyszczonego chemicznie. Na skutek tej decyzji dostawcy biomasy zostali zobligowani do przedkładania jednostkom wytwarzającym energię z OZE kompletnych dokumentacji (za każdy okres rozliczeniowy), poświadczających pochodzenie dostarczonej biomasy.

Niestety, z powodu niemożności udokumentowania każdego źródła pochodzenia biomasy wg wskazanych przez URE zaleceń, konieczne było wprowadzenie uwierzytelnień miejsc wytwarzania biomasy przez tzw. trzecią stronę. We współpracy z dostawcami biomasy oraz URE wypracowano model audytowania i poświadczania takich miejsc, który został zaakceptowany przez wszystkie zainteresowane strony (dostawcy i URE).

W Informacji nr 13/2013 z 20 maja 2013 r. w sprawie kwalifikacji drewna oraz materiału drzewnego w kontekście regulacji dotyczących systemu wsparcia, prezes URE zalecił przedsiębiorcom stworzenie i wdrożenie systemu należytej staranności, tj.: *systemu kontroli dostaw biomasy analogicznego do systemu przewidzianego w przepisach Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 995/2010 z dnia 20 października 2010 r. ustanawiającego obowiązki podmiotów wprowadzających do obrotu drewno i produkty z drewna, w tym w szczególności w odniesieniu do importu lub nabycia wewnątrzspółnotowego drewna lub materiału drzewnego.*

Zgodnie z zaleceniami prezesa URE oraz zapisami wspomnianego rozporządzenia EUTR, system ten powinien składać się z trzech elementów, pozwalających na właściwe zarządzanie ryzykiem. Mianowicie chodzi o: dostęp do informacji, ocenę ryzyka i ograniczenie stwierdzonego ryzyka. W efekcie system należytej staranności powinien zapewniać łatwy dostęp do informacji o źródłach i dostawcach biomasy, o przeprowadzonej dla nich ocenie ryzyka oraz sposobach jego ograniczenia.

W dokumencie tym Prezes URE zaleca, aby procedury takiego systemu zostały zweryfikowane i wyrywkowo audytowane przez niezależne podmioty, dysponujące uprawnieniami brakarskimi oraz posiadające wiedzę i doświadczenie w klasyfikacji drewna.

W oparciu o ten zapis, zalecający wdrożenie systemu należytej staranności oraz wymagania prawne w zakresie biomasy na cele energetyczne, firma SGS Polska opracowała pierwszy standard stanowiący podstawę do prowadzenia certyfikacji podmiotów znajdujących się w łańcuchu dostaw biomasy na cele energetyczne, który znany jest jako Krajowy Standard Uwierzytelniania Biomasy PL-KSUB-SNS:2014. Inicjatywie tej służy strona www.ksub.info, na której umieszczony jest rejestr firm objętych certyfikacją, a także

wszelkie dane dotyczące procesu certyfikacji oraz bieżące informacje na temat energetyki odnawialnej. Firma SGS Polska może również pochwalić się dużym doświadczeniem w zakresie oceny i uwierzytelniania miejsc wytwarzania biomasy na cele energetyczne w kraju i poza jego granicami, weryfikacją dokumentacji potwierdzającej pochodzenie biomasy oraz uwierzytelnianiem plantacji roślin energetycznych.

Standardy i systemy podlegają ciągłym aktualizacjom, m.in. pod kątem powoływania się na zmieniające się przepisy prawa oraz w kontekście dostosowywania kryteriów certyfikacji do tych zmian. Dzieje się tak również w przypadku standardu SGS Polska (PL-KSUB-SNS:2014) oraz systemu V-Bioss INiG.

V-Bioss INiG – certyfikacja o globalnym zasięgu

W tym roku zadebiutował nowy system certyfikacji, którym jest V-Bioss INiG. Został on opracowany przez Instytut Nafty i Gazu (INiG), ale tak naprawdę powstał wskutek połączenia dotychczasowych doświadczeń dwóch organizacji: INiG w zakresie tworzenia systemu oraz sprawowania funkcji jego operatora oraz SGS Polska w obszarze tworzenia systemu, certyfikacji podmiotów w łańcuchu dostaw biomasy na cele energetyczne oraz uwierzytelniania źródeł pochodzenia biomasy.

Nie jest on pierwszym systemem opracowanym przez INiG. W 2014 roku został wdrożony system KZR INiG, dedykowany certyfikacji biopaliw, biopłynów i biokomponentów pod kątem spełnienia kryteriów zrównoważonego rozwoju. System ten ma status uznanego systemu certyfikacji, tzn. został zatwierdzony przez Komisję Europejską w drodze decyzji, uzyskał również aprobatę Ministerstwa Gospodarki i Agencji Rynku Rolnego. Obecnie jest to wiodący system na polskim rynku w zakresie certyfikacji biopaliw, biopłynów i biokomponentów, który został zaakceptowany zarówno przez krajowych, jak i zagranicznych producentów.

System V-Bioss INiG dotyczy weryfikacji pochodzenia biomasy wykorzystywanej na cele energetyczne w całym łańcuchu dostaw biomasy, tj. od producenta pierwotnego, przez wytwórcę paliwa biomasowego, pośrednika, do wytwórcy energii

elektrycznej, ciepła i chłodu. Wdrożenie tego systemu ma zapewnić wytwórcom energii elektrycznej, ciepła i chłodu, spełnienie wymagań krajowych przepisów w zakresie poświadczania pochodzenia. Dotyczy on zarówno biomasy leśnej, jak i agro, a zasięgiem obejmuje cały świat, choć w szczególności biomasę uprawianą i zbieraną na terenie Unii Europejskiej, jak również odpady oraz pozostałości.

V-Bioss INiG przewiduje różne zakresy certyfikacji, które zależą od rodzaju prowadzonej działalności przez dany podmiot gospodarczy, zatem mogą one dotyczyć np. miejsc powstawania odpadów i pozostałości, pierwotnego producenta drewna, upraw roślin energetycznych, importera biomasy, pierwszego skupującego, producenta paliwa biomasowego, producenta biopłynów, producenta biogazu/biogazu rolniczego, pośrednika i magazynującego biomasę, pośrednika bez magazynowania biomasy, a także wytwórcy energii elektrycznej, ciepłej lub chłodu.

Odnwołania do poszczególnych przepisów zawarte są w dokumencie „Zasady ogólne systemu certyfikacji biomasy do celów energetycznych V-Bioss INiG”, który znajduje się na stronie internetowej systemu V-Bioss INiG (www.vbioss.inig.pl). Na tej stronie dostępne są również pozostałe wymagania dotyczące poszczególnych podmiotów w łańcuchu dostaw biomasy, np. rejestry firm uprawnionych do nadawania certyfikatów zgodności z tym systemem oraz podmiotów, którym udzielono takich certyfikatów. Certyfikaty przyznawane są na trzy lata.

System V-Bioss INiG stawia wysokie wymagania jednostkom certyfikującym, ponieważ muszą one posiadać m.in. akredytację Polskiego Centrum Akredytacji w zakresie ISO 17021. Oprócz tego audytorzy prowadzący procesy certyfikacyjne muszą wykazać się ukończeniem kursu na audytora wiodącego systemów zarządzania, jak również wiedzą i doświadczeniem w audytowaniu obszarów leśno-rolno-drzewnych. Wymagane są też uprawnienia brakarza drewna okrągłego. Warunki stawiane jednostkom certyfikującym oraz audytorom gwarantują najwyższą jakość i rzetelność usług w zakresie certyfikacji.

SGS Polska jako pierwsza jednostka certyfikująca na świecie uzyskała 2 czerwca 2016 r. uprawnienia do udzielania certyfikatów w systemie V-Bioss INiG!

Certyfikacja bez odwrotu

Coroczna weryfikacja podmiotów w zakresie poziomu spełnienia kryteriów systemu certyfikacji pozwala obiektywnie ocenić zgodność prowadzonej działalności z wymaganiami prawa. Budowa łańcucha dostaw złożonego z certyfikowanych podmiotów umożliwi zmniejszenie obciążeń administracyjnych poszczególnych podmiotów gospodarczych, zniweluje ryzyko związane z niecałkowitym poświadczaniem pochodzenia biomasy przez wytwórców energii oraz ułatwi sporządzanie karty paliwa odnawialnego. System V-Bioss INiG zakłada prowadzenie systemu bilansu masy, który obejmuje nadzór nad zakupem, magazynowaniem i dalszą dystrybucją biomasy na cele energetyczne, co pozwala na identyfikowanie każdej partii biomasy.

Standaryzacja wymagań dla podmiotów w łańcuchu dostaw biomasy na cele energetyczne oraz ich certyfikacja jest krokiem w „jutro” i nie powinno być od tego odwrotu. Wymagania prawne można egzekwować

przez systemy certyfikacji, czego przykładem jest KZR INiG, a nie jedynie przez zwiększanie obciążeń administracyjnych, nakładanych na podmioty w łańcuchach dostaw. Dodatkowe udokumentowania nie rozwiewają wątpliwości, ale wręcz przeciwnie – mnożą je. Dlatego tylko systemy certyfikacji administrowane przez doświadczone i w dodatku państwowe podmioty mogą dać gwarancję w pełni prawidłowego funkcjonowania Krajowego Systemu Certyfikacji. Z kolei prowadzenie tego systemu przez jednostki akredytowane i audytorów spełniających jedynie najwyższe wymagania zapewni rzetelność i wiarygodność takiego przedsięwzięcia.

ŹRÓDŁA

1. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z 23 kwietnia 2009 r.
2. Informacja Prezesa URE z 20 maja 2013 r. nr 13/2013 w sprawie kwalifikacji drewna oraz materiału drzewnego.
3. Informacja Prezesa URE z 17 czerwca 2013 r. dla wytwórców i dostawców paliw – biomasy pochodzenia leśnego – do przedsiębiorstw energetycznych.
4. Informacja Prezesa URE z 5 września 2013 r. uzupełniająca dla wytwórców i dostawców paliw – biomasy pochodzenia leśnego do przedsiębiorstw energetycznych.
5. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z 18 października 2012 r. (DzU z 2012 r. poz. 1229).
6. Ustawa z 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (DzU z 2006 r. nr 169, poz. 1199).
7. Ustawa z 15 stycznia 2015 r. o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych oraz niektórych innych ustaw (DzU z 2015 r. poz. 151).
8. Ustawa o odnawialnych źródłach energii z 20 lutego 2015 r. (DzU z 2015 r. poz. 478).
9. Ustawa z 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (DzU z 2016 r. poz. 925).
10. www.ksub.info, www.vbioss.inig.pl

Ilona Olsztyńska,

kierownik ds. rozwoju produktów, audytor wiodący, SGS Polska